

پرورش فکری در سال‌های مختلف برای کتاب‌های «قطار، قطار مورچه»، «سفید سیاه راه‌راه»، «کلاغه به خنده افتاد»، «قصه‌ای به شیرینی عسل»، «بقچه‌کلی» و...

شاعری از سرزمین کودکی‌ها

در بررسی و مطالعه اشعار شکوه قاسم‌نیا به مولفه‌ها و ویژگی‌هایی برمی‌خوریم که شعر او را برای مخاطب، دلنشین، شیرین و جذاب کرده است. ویژگی‌هایی که خود او در سخنرانی‌ها و مقالات و میزگردهایی به آن‌ها اشاره کرده و بر رعایت آن‌ها تأکید می‌ورزد. در ادامه برخی از آن‌ها را مرور می‌کنیم:

۱ بر خورداری از

جوهره‌ی شعری و خیال‌شاعرانه

قاسم‌نیا معتقد است شعر کودک در ذات خود از شعر بزرگسال جدا نیست؛ بنابراین باید همچون شعر بزرگسال از جوهره شعری غنی و خیال‌شاعرانه سرشار باشد:

مامان می‌گه چتریات/ بلند شده دوباره

بعد می‌ره از رو ناقچه/ قیچی‌زود میاره

می‌خواد کوتاهش کنه/ اشکای من درمید

حوصله مامانم/ از دست من سرمید

دل‌م می‌خواد چتریم/ بلند باشه همیشه

تا وقتی بارون میاد/ چشمای من تر نشه

۲ نزدیکی به دنیای کودکان و سوزها و

موضوعات ملموس و آشنا

این ویژگی یکی از مهم‌ترین مولفه‌ها در شعر کودک و خردسال است. شاعر کودک باید دنیای او را بشناسد و سوژه‌هایی از آن دنیا برگزیند تا شعرهایش برای مخاطب آشنا و ملموس باشد. طبیعت و عناصر آن، حیوانات و جانوران، مدرسه، خانواده، بازی‌های کودکان و... بیشترین سوژه‌های شعری او را تشکیل می‌دهند:

الو مامان کجایی؟/ تو راهی یا اداره؟

زود بیا، زودتر بیا/ چون موقع ناهاره

این‌جا کنار سغره/ منتظرت نشستم

هنوز غذا نخوردم/ با اینکه گشنه هستم

زود بیا تا خودم رو/ برای تو لوس کنم

می‌خوام که قبل از غذا/ صورتتو بوس کنم

یا:

قطار قطار مورچه/ راه افتاده تو کوچه

بارش چیه این قطار؟/ قند و شکر، کلوچه

ایستگاه به ایستگاه می‌ره/ یواش یواش مثل مار

ایستگاه آخر کجاست؟/ سوراخی توی دیوار

۳ بهره‌گیری از طنز و شیطنت‌های کودکان

دنیای کودکان سرشار از بازیگوشی و شیطنت است. شاعری که به این ویژگی‌ها در شعرش توجه داشته باشد بی‌شک محبوب کودکان و شعرش در ذهن آن‌ها ماندگار و دوست‌داشتنی خواهد بود. قاسم‌نیا در آثار خود به‌درستی از این عناصر بهره گرفته است. در یکی از شعرهای او از خال‌های صورت خاله! استفاده‌ای شاعرانه کرده و با طنزی ملیح و ملایم ضمن توجه به شباهت «خاله و خال» چنین سروده:

خاله من رو صورتش یک‌عالمه خال داره/ از همونا که پینه‌دوز به روی هر بال داره/ می‌خوام بگم به خاله‌م یواشکی یه‌روز/ خاله‌جون خال‌خالی‌ام! مثل یه پینه‌دوز

۴ استفاده از ریتم و موسیقی

وزن و آهنگ در شعر کودک و خردسال عنصری حیاتی است. قاسم‌نیا به اهمیت این عنصر آگاه است و به‌درستی از تکرار کلمات، آواها، واج‌آرایی و... در جهت ایجاد ریتم و موسیقی در شعرهایش بهره گرفته است. شعرهای او اوزان کوتاه و ریتمیک و شاد دارند که سبب می‌شود کودکان آن را به‌راحتی بخوانند و به‌خاطر بسپارند:

گل گل گل اومد/ کدوم گل؟ / همون که رنگارنگه/ برای شاپرک‌ها / یه خونه قشنگه/ کدوم کدوم شاپرک؟ / همون که روی بالش/ خال‌های سرخ و زرده/ با بال‌های قشنگش/ می‌ره و برمی‌گرده...

(این شعر از ترانه‌های کودکانه و خیلی زیباست که در گذشته از شبکه اول در برنامه کودک پخش می‌شد.)

۵ بیان مفاهیم آموزشی در قالب شعر و ترانه

حتما بسیاری از شما مثل من کتاب معروف «مامان بیا جیش دارم» را دیده یا برای فرزندان خود یا آشنایان خریده‌اید. این کتاب اثری است از شکوه قاسم‌نیا که توسط انتشارات قدیانی (کتاب‌های بنفشه) منتشر شده. مجموعه شعری کودکانه، آهنگین و شاد که در آن با بهره‌گیری از تصاویری جذاب و نقش حیوانات گوناگون به کودکان یک تا سه ساله آموزش داده می‌شود که دستشویی خود را اعلام کنند و از لگن مخصوص برای انجام این کار استفاده کنند. او شعرهای کتاب را براساس کتابی از «آنته بتز» سروده است.

قاسم‌نیا همچنین چندین مجموعه کتاب برای آموزش برخی از مفاهیم به کودکان در قالب شعر سروده است. علاوه بر این کتاب‌هایی با عنوان «خودم می‌خوانم» برای آموزش خواندن و نوشتن کلمات به کلاس اولی‌ها نوشته که به چاپ‌های متعدد رسیده‌اند. او در میزگرد «تعمیق دوره خردسالی» که در فصلنامه پژوهشنامه شماره ۳۰ منتشر شده، گفته است شعرهای آموزشی هم بخش مهمی از ادبیات کودک‌اند؛ اما این شعرها هم قبل از هر چیز باید از جوهره شعری برخوردار بوده و زبانی ساده و روان داشته باشند.

باغبان دلسوز باغ کودکی

اگر امروز شاعران جوان و علاقه‌مند زیادی در عرصه شعر کودک و خردسال داریم که هر ساله کتاب‌های متعددی روانه بازار می‌کنند بی‌شک همه آنها وامدار تلاش‌های ارزشمند و خستگی‌ناپذیر کسانی چون شکوه قاسم‌نیا هستند؛ شاعری که همواره دغدغه ادبیات کودک و خردسال را داشت. نگران ورود «ویروس بزرگسالی» به شعر کودک بود. نگران این بود که میادای شاعران کودک از زلالی و سادگی دنیای کودکان فاصله بگیرند و به آنچه از آغاز از مفهوم شعر کودک در ذهن داشته‌اند وفادار نباشند.

شکوه قاسم‌نیا یکی از باغبانان دلسوز باغ کودکی است که درخت پر بار و سرشار شعر کودک ما امروز با تلاش‌های او و یارانش به ثمر نشسته است. به احترام این بانوی فرهیخته و پیشکسوت و آثار ارزشمندی که برای کودکان این سرزمین خلق کرده است، باید تمام قد ایستاد.

اتل مثل این گل‌مه

- نویسنده: شکوه قاسم‌نیا
- انتشارات: قدیانی
- تعداد صفحه: ۱۶۰
- سال انتشار: ۱۳۹۹

«اتل مثل این گل‌مه عشق منه، خوشگل‌مه» هدیه‌ای برای کامل کردن سیسمونی نوزاد است. این کتاب، مجموعه‌ای از ۱۸۰ شعر و تصویر کودکانه است. شاعر این مجموعه در مقدمه کتاب نوشته: «این کتاب برای تو و فرزندت توست؛ برای هردویمان! تو ورق می‌زنی و او تماشا می‌کند. تو می‌خوانی و او گوش می‌کند. او گوش می‌دهد و یاد می‌گیرد. تو هم یاد می‌گیری که به او گوش بدهی.» این کتاب را افق منتشر کرده...

لطیفه‌های کودکان

- نویسنده: شکوه قاسم‌نیا
- انتشارات: پیدایش
- سال انتشار: ۱۳۹۹
- تعداد صفحه: ۴۸

این مجموعه پنج جلدی را قاسم‌نیا گرد آورده تا کودکان را هم در لذت خندیدن سهیم کند؛ فسقلی: راستی تو چندشنبه به دنیا آمدی؟ قلقلی: جمعه! فسقلی: دروغ نگو، جمعه‌ها که تعطیل است. این مجموعه شامل لطیفه‌های شیرین و مناسب برای کودکان است و خواندن این لطیفه‌ها اوقات خوشی را برای شان به ارمغان می‌آورد. این کتاب را پیدایش منتشر کرده است.

کاش یکی قصه‌اش را می‌گفت

- نویسنده: شکوه قاسم‌نیا
- انتشارات: محراب قلم
- سال انتشار: ۱۳۹۸
- تعداد صفحه: ۷۲

این داستان درباره روزهای جنگ است و بمباران و موشک‌پسری که معلولیت جسمی دارد، در بمباران آبادان پدر، مادر، خواهر و برادرش را از دست می‌دهد و فقط او می‌ماند و مادر بزرگش. مادر بزرگ بدون توجه به وضعیت پسر، مرتب شکایت می‌کند که چرا این پسر معلول باید بماند و آن پسر دیگر (نوه دیگرش) که سالم بوده است، برود. آنها مجبور می‌شوند به تهران بیایند و در ساختمانی که برای جنگ‌زده‌ها در نظر گرفته شده، ساکن شوند... این کتاب را محراب قلم منتشر کرده...

اگر امروز شاعران جوان و علاقه‌مند زیادی در عرصه شعر کودک و خردسال داریم که هر ساله کتاب‌های متعددی روانه بازار می‌کنند بی‌شک همه آنها وامدار تلاش‌های ارزشمند و خستگی‌ناپذیر کسانی چون شکوه قاسم‌نیا هستند؛ شاعری که همواره دغدغه ادبیات کودک و خردسال را داشت. نگران ورود «ویروس بزرگسالی» به شعر کودک بود